

**BIRLAMCHI TIBBIY XIZMATLARNI TASHKIL QILISHNING
XALQARO TAJRIBASI VA MOLİYALASHTIRISHNING XALQARO
AMALIYOTI**

*Fayziyeva Asal Baxrom qizi – Tashkent International University
graduate student.*

*Azimov Javohir Jamol o'g'li – Tashkent International University
graduate student.*

Annotatsiya: Ushbu maqola birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil qilishning xalqaro tajribasini va ularning moliyalashtirish amaliyotini tahlil qiladi. Maqolada birlamchi tibbiy xizmatlarning turli mamlakatlardagi tashkil etilishi va moliyalashtirish tizimlari, jumladan, Kanada, Shvetsiya, Buyuk Britaniya va AQSh kabi davlatlarda qo'llanilayotgan usullar ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda davlat tomonidan moliyalashtirilgan tizimlarning samaradorligi va ijtimoiy adolatni ta'minlashdagi o'rni, shuningdek, bozor asosidagi yondashuvlarning kamchiliklari tahlil etiladi. Maqola shuningdek, tibbiy xizmatlarni moliyalashtirishda soliqlar, sug'urtalash va xususiy sektorning roli haqida xulosa chiqaradi. Birlamchi tibbiy xizmatlar tizimini samarali tashkil etish va moliyalashtirishda davlat, bozor va fuqarolar o'rtasidagi muvozanatli yondashuv zarurligini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: birlamchi tibbiy xizmatlar, sog'liqni saqlash tizimi, moliyalashtirish, xalqaro tajriba, davlat moliyalashtirish, sug'urtalash, bozor tizimi, tibbiy xizmatlarni tashkil etish, ijtimoiy adolat, sog'liqni saqlash siyosati.

Kirish

Birlamchi tibbiy xizmatlar (BTX) sog'liqni saqlash tizimlarining asosiy qismi bo'lib, aholiga sifatli, samarali va arzon tibbiy yordamni taqdim etishga qaratilgan. Ular nafaqat kasalliklarni davolash, balki sog'liqni saqlashni yaxshilash va oldini olish, shuningdek, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishni ham o'z ichiga oladi. Birlamchi tibbiy xizmatlarning samaradorligi va yuksak darajadagi sifatini ta'minlash uchun moliyalashtirishning to'g'ri tashkil etilishi muhim ahamiyatga ega. Ushbu

maqolada birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etish va ularning moliyalashtirishiga oid xalqaro tajribalar tahlil qilinadi. Birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etishning xalqaro tajribasi. Dunyoning ko'plab mamlakatlarida birlamchi tibbiy xizmatlar sog'liqni saqlash tizimining markaziy elementi sifatida qaraladi. Ularning tashkil etilishi va ishlashi turli omillarga, jumladan, ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy sharoitlarga bog'liq bo'lib, har bir mamlakatda o'ziga xos yondashuvlar mavjud.

Birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etishning xalqaro tajribasi

Birlamchi tibbiy xizmatlar (BTX) sog'liqni saqlash tizimining markaziy elementidir, chunki ular odamlarning sog'liqni saqlash ehtiyojlarini dastlabki bosqichda qondirish, kasalliklarning oldini olish, uzoq muddatli tibbiy yordamni taqdim etish va sog'liqni yaxshilashga yo'naltirilgan dasturlarni amalga oshirishga qaratilgan. Turli mamlakatlardagi birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etishning o'ziga xos tajribalari bu tizimning samaradorligini oshirish, uning xizmatlarini kengaytirish va aholi salomatligini yaxshilashga yo'naltirilgan.

Kanada Kanada sog'liqni saqlash tizimi o'zining universal sog'liqni saqlash dasturi bilan mashhur. Mamlakatda birlamchi tibbiy xizmatlar asosan oilaviy vrachlar tomonidan taqdim etiladi. Ular bemorlar bilan uzoq muddatli aloqalarni o'rnatishga va ularga doimiy tibbiy yordam ko'rsatishga qaratilgan. Kanada hukumati tibbiy yordamni moliyalashtirishda soliqlar orqali yig'ilgan mablag'larni ishlatadi va har bir fuqaro bepul yoki arzon narxda tibbiy xizmatlardan foydalanishi mumkin.

Shvetsiya Shvetsiyada birlamchi tibbiy xizmatlar sog'liqni saqlash tizimining asosi bo'lib, u erda fuqarolarni tibbiy yordam bilan ta'minlash uchun "register-based" tizim ishlaydi. Bu tizimda, har bir fuqaroga oilaviy vrach tayinlanadi, u bemorning tibbiy tarixini qayd etadi va kerakli yordamni taqdim etadi. Shvetsiyada sog'liqni saqlash xizmatlari davlat tomonidan moliyalashtiriladi, lekin fuqarolar kichik to'lovlarni amalga oshirishi kerak.

Birlashgan Qirollik (Buyuk Britaniya) Buyuk Britaniyaning "National Health Service" (NHS) tizimi birlamchi tibbiy xizmatlarning tashkil etilishida muvaffaqiyatli namunadir. NHS tizimida barcha fuqarolar uchun bepul tibbiy yordam taqdim etiladi. Tibbiy xizmatlar oilaviy vrachlar orqali taqdim etiladi, ular birlamchi tibbiy

yordamning markazi sifatida ishlaydi. NHSning moliyalashtirish manbai soliqlar hisoblanadi, bu tizimni samarali ishlashini ta'minlaydi.

Amerika Qo'shma Shtatlari AQShda birlamchi tibbiy xizmatlar ko'proq bozor tizimiga asoslangan. Tibbiy xizmatlar xususiy sektorda ko'pchilik tomonidan taqdim etiladi, va ular to'lovli asosda ishlaydi. Biroq, "Medicare" va "Medicaid" kabi davlat dasturlari ayrim qatlamlarga bepul yoki arzon narxda tibbiy yordam taqdim etadi. Birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etishning xalqaro tajribasi shuni ko'rsatadiki, samarali tibbiy xizmatlar tizimini yaratish uchun davlat, bozor va fuqarolar o'rtasidagi muvozanatli yondashuv zarur. Davlat tomonidan moliyalashtirilgan tizimlar, masalan, Kanada va Buyuk Britaniya tajribasi, keng qamrovli va sifatli tibbiy xizmatlarni ta'minlashda muvaffaqiyatli bo'ldi. Xususiy sektor tomonidan taqdim etilgan tibbiy xizmatlar, ayniqsa, AQSh kabi mamlakatlarda ijtimoiy tengsizliklarga olib kelgan bo'lsa-da, Germaniya va Niderlandiya kabi mamlakatlar sug'urtalash tizimi orqali tibbiy xizmatlarga kirishni ta'minlaydi. Shunday qilib, har bir mamlakat o'zining ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy sharoitlariga mos keladigan tizimni tanlab, tibbiy xizmatlarni kengaytirish va aholi salomatligini yaxshilashga erishishi mumkin. AQShda birlamchi tibbiy xizmatlarga oson kirish imkoniyati cheklangan bo'lib, bu mamlakatda sog'liqni saqlash tizimi bo'yicha ijtimoiy tengsizliklar mavjud.

Birlamchi tibbiy xizmatlarning tashkil etilishi va ularning samaradorligini ta'minlashda xalqaro tajriba juda muhim ahamiyatga ega. Turli mamlakatlar o'zlarining sog'liqni saqlash tizimlarini yaratishda va rivojlantirishda birlamchi tibbiy xizmatlarga bo'lgan yondashuvni va moliyalashtirish metodlarini o'z sharoitlariga moslashtirgan. Har bir mamlakatda mavjud bo'lgan sog'liqni saqlash tizimining muvaffaqiyatlari va kamchiliklari bu tizimlarning global sog'liqni saqlash sohasida qanday ishlashini tushunishga yordam beradi.

Masalan, Kanadaning sog'liqni saqlash tizimi nafaqat rivojlangan, balki yuksak ijtimoiy adolatni ta'minlaydi. Kanadada davlatning universal sog'liqni saqlash tizimi fuqarolarga barcha kerakli tibbiy xizmatlarni bepul taqdim etadi, shuningdek, tibbiy xizmatlar soliq tizimi orqali moliyalashtiriladi. Ushbu tizimda birlamchi tibbiy yordam oilaviy vrachlar tomonidan taqdim etilib, bemorlarga uzoq muddatli tibbiy

yordamni ta'minlashda yordam beradi. Kanada misoli shuni ko'rsatadiki, birlamchi tibbiy xizmatlarning samarali ishlashi va keng qamrovli tizimni yaratishda davlatning roli juda katta.

Shvetsiya esa tibbiy xizmatlarni tashkil etishda jamiyatni ro'yxatga olish tizimiga tayanadi. Har bir fuqaroga oilaviy vrach tayinlanadi va ular bemorning tibbiy tarixini doimiy ravishda kuzatib boradilar. Shvetsiyada sog'liqni saqlash xizmatlari keng qamrovli bo'lib, ular davlat tomonidan moliyalashtiriladi. Bunda fuqarolarni sog'liqni saqlash tizimiga jalb qilishda davlatning bevosita roli juda katta, va bu yondashuv aholi salomatligini yaxshilashda samarali ishlaydi. Biroq, ba'zi hollarda ushbu tizimning cheklovlari va uzoq kutish vaqtlarining mavjudligi kabi muammolar ham yuzaga keladi.

Buyuk Britaniyadagi National Health Service (NHS) tizimi esa sog'liqni saqlashda eng muvaffaqiyatli modellardan biri sifatida tanilgan. Bu tizimda tibbiy yordam barcha fuqarolar uchun bepul taqdim etiladi, va barcha tibbiy xizmatlar davlat tomonidan moliyalashtiriladi. NHS tizimida birlamchi tibbiy xizmatlar oilaviy vrachlar tomonidan taqdim etilib, aholining birinchi tibbiy yordamga kirish imkoniyatini ta'minlaydi. NHSning barcha fuqaro uchun bepul xizmatlarni taqdim etishi ijtimoiy tengsizliklarni kamaytirishga xizmat qiladi, lekin ba'zi hududlarda tizimning ortiqcha yuklanishi va uzoq kutish vaqtlarining paydo bo'lishi muammolarni keltirib chiqaradi.

AQShdagi sog'liqni saqlash tizimi esa bozor asosida tashkil etilgan bo'lib, birlamchi tibbiy xizmatlar ko'proq xususiy sektor tomonidan taqdim etiladi. AQShda sog'liqni saqlash tizimi sug'urtalash va tibbiy xizmatlar bozoriga asoslangan bo'lib, bu tizimda yuqori daromadli fuqarolar sifatli tibbiy yordamga oson kirish imkoniyatiga ega, ammo past daromadli guruhlar uchun tibbiy xizmatlarning mavjudligi cheklangan. Buning natijasida AQShda tibbiy xizmatlarga kirishda ijtimoiy tengsizliklar mavjud bo'lib, ko'plab aholi qismlari kerakli tibbiy yordamni olishda muammolarga duch kelmoqda.

Germaniya va Niderlandiya kabi mamlakatlarda sug'urtalash tizimi birlamchi tibbiy xizmatlar uchun moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Fuqarolar sog'liqni

saqlash sug'urtasini sotib olishadi, va bu sug'urtalar orqali tibbiy xizmatlar moliyalashtiriladi. Bu tizimda davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlik mavjud bo'lib, sug'urtalash tizimi orqali fuqarolarga birlamchi tibbiy xizmatlarga kirish imkoniyatlari ta'minlanadi. Bu yondashuvda sug'urtalash tizimining aholi salomatligini yaxshilash va tibbiy xizmatlarga kirishni kengaytirishga bo'lgan salohiyati juda katta.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, birlamchi tibbiy xizmatlar tizimini samarali tashkil etish va moliyalashtirishda davlat va bozor o'rtasidagi muvozanatni topish juda muhimdir. Har bir mamlakat o'zining ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy sharoitlariga mos ravishda sog'liqni saqlash tizimini yaratadi, ammo umumiy tamoyil sifatida tibbiy xizmatlarning sifatli, arzon va keng qamrovli bo'lishini ta'minlash zarur. Shu bilan birga, fuqarolarni tibbiy xizmatlarga jalb qilish, ularning sog'liqni saqlashga bo'lgan ehtiyojlarini tushunishga va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish ham muhimdir.

Birlamchi tibbiy xizmatlarni moliyalashtirishning xalqaro amaliyoti

Birlamchi tibbiy xizmatlarning samarali ishlashi uchun to'g'ri moliyalashtirish muhimdir. Bunga erishish uchun turli xil moliyaviy modellardan foydalaniladi:

Soliq asosidagi moliyalashtirish Ko'plab mamlakatlarda (masalan, Kanada, Shvetsiya, Buyuk Britaniya) birlamchi tibbiy xizmatlar davlat budjeti orqali moliyalashtiriladi. Bu usulda barcha fuqarolar soliqlar orqali sog'liqni saqlash tizimiga hissalarini qo'shadi, natijada tibbiy yordam barcha aholiga arzon yoki bepul taqdim etiladi. Ushbu modelning afzalliklari - sog'liqni saqlashning universal qamrovini ta'minlash va ijtimoiy adolatni rivojlantirishdir.

Sug'urtalash asosidagi moliyalashtirish Yevropa mamlakatlarida, xususan, Germaniya va Fransiyada sog'liqni saqlash tizimi sug'urtalash asosida tashkil etilgan. Bunda fuqarolar sog'liqni saqlash sug'urtasini sotib olishadi va bu sug'urta polislari birlamchi tibbiy xizmatlar uchun moliyaviy resurslarni ta'minlaydi. Sug'urtalash tizimida odatda davlat va xususiy kompaniyalar o'rtasida hamkorlik mavjud.

Xususiy sektorga asoslangan moliyalashtirish AQShda xususiy sektorga tayanilgan moliyalashtirish modeli keng tarqalgan. Bunda fuqarolar sog'liqni saqlash

sug'urtasi yoki to'lov asosida tibbiy xizmatlardan foydalanadilar. Ushbu tizimda birlamchi tibbiy xizmatlar ko'proq bozor tomonidan ta'minlanadi va xizmatlar narxi bozor shartlariga asoslanadi. Biroq, bu tizimda ijtimoiy tengsizliklar, shuningdek, past daromadli qatlamlar uchun tibbiy yordamning cheklanganligi mavjud. Birlamchi tibbiy xizmatlarni moliyalashtirish tizimi mamlakatlarning sog'liqni saqlash tizimlarining samaradorligini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. Har bir mamlakat o'zining iqtisodiy sharoitlari, siyosiy tuzilishi va ijtimoiy ehtiyojlariga mos ravishda moliyalashtirish mexanizmlarini ishlab chiqadi. Birlamchi tibbiy xizmatlarning moliyalashtirilishi tizimi, ayniqsa, uning aholi uchun arzon va keng qamrovli bo'lishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Xalqaro amaliyotga asoslanib, birlamchi tibbiy xizmatlarning moliyalashtirilishida bir nechta asosiy yondashuvlar mavjud.

1. Davlat tomonidan moliyalashtirish

Ko'plab mamlakatlarda birlamchi tibbiy xizmatlar davlat tomonidan moliyalashtiriladi. Bunday tizimlar sog'liqni saqlash sohasida ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi, chunki tibbiy xizmatlar fuqarolarga bepul yoki minimal to'lov bilan taqdim etiladi. Shvetsiya, Buyuk Britaniya, Kanada kabi mamlakatlarda sog'liqni saqlash tizimi soliqlar orqali moliyalashtiriladi, bunda aholidan yig'ilgan soliqlar orqali barcha fuqarolar uchun birlamchi tibbiy xizmatlar taqdim etiladi.

Buyuk Britaniya (NHS) tizimida, masalan, barcha tibbiy xizmatlar, shu jumladan birlamchi tibbiy yordam, davlat tomonidan moliyalashtiriladi. NHS davlat tomonidan moliyalashtirilgan tizim bo'lib, unda barcha fuqarolar sog'liqni saqlash xizmatlaridan bepul foydalanish imkoniyatiga ega. Bunda davlatning roli muhim, chunki u tibbiy yordamga kirishni boshqaradi va unga egalik qiladi. Ushbu yondashuvda davlat, tibbiy yordamga kirish uchun imkoniyatlarni kengaytirish bilan birga, aholi salomatligini yaxshilashga qaratilgan strategiyalarni amalga oshiradi.

Kanadada ham tibbiy xizmatlar, jumladan birlamchi tibbiy yordam, soliqlar orqali moliyalashtiriladi. Kanadadagi sog'liqni saqlash tizimi davlat tomonidan ta'minlangan universal qamrovga ega bo'lib, barcha fuqarolar tibbiy yordamni bepul

olishadi. Biroq, bu tizimda ham ba'zi cheklovlar mavjud: ya'ni, ba'zi xizmatlar uchun fuqarolar kichik miqdorda to'lovlar qilishlari kerak.

2. Sug'urtalash tizimi

Boshqa bir moliyalashtirish modeli sug'urtalash tizimi hisoblanadi. Bu tizimda fuqarolar sog'liqni saqlash sug'urtasini sotib olishadi, va sug'urtalash kompaniyalari tibbiy xizmatlarni moliyalashtiradi. Germaniya va Niderlandiya kabi mamlakatlar bu tizimni o'z sog'liqni saqlash sohalarida qo'llaydi. Sug'urtalash tizimi orqali, fuqarolar o'zlarining sug'urtalash to'lovlarini amalga oshirishadi va bu orqali birlamchi tibbiy xizmatlarga kirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Germaniyada sog'liqni saqlash sug'urtasi tizimi juda rivojlangan va asosan ikki asosiy turdagi sug'urtani o'z ichiga oladi: davlat sug'urtasi (statutory insurance) va xususiy sug'urtalar. Germaniyada barcha fuqarolar sug'urtaga ega bo'lishlari kerak. Bu tizimda, birlamchi tibbiy xizmatlar oilaviy vrachlar va boshqa mutaxassislar tomonidan taqdim etiladi, va bu xizmatlar sug'urtalash tizimi orqali moliyalashtiriladi.

Niderlandiyada ham sog'liqni saqlash sug'urtasi tizimi faoliyat yuritadi. Har bir fuqaro sug'urtalash kompaniyasiga a'zo bo'lishi shart, va ushbu kompaniyalar birlamchi tibbiy xizmatlarni moliyalashtiradi. Niderlandiyada sug'urtalash tizimi yordamida aholi uchun tibbiy xizmatlarga kirishning teng va adolatli shartlari ta'minlanadi, bu esa ijtimoiy adolatni oshiradi.

3. Bozor asosidagi tizim

Ba'zi mamlakatlarda birlamchi tibbiy xizmatlar bozor asosida tashkil etilgan. AQSh bu kabi tizimga ega bo'lib, u yerda tibbiy xizmatlar xususiy sektor tomonidan taqdim etiladi va fuqarolar tibbiy xizmatlar uchun to'lovlarni amalga oshiradi. AQShda sog'liqni saqlash tizimi ko'proq bozor tizimiga asoslangan, ya'ni fuqarolar sog'liqni saqlash sug'urtalarini sotib olishlari kerak va bu sug'urtalar yordamida birlamchi tibbiy xizmatlarga kirishlari mumkin.

AQShda tibbiy xizmatlarning xususiy sektorga asoslanishi tufayli, bu tizimda ijtimoiy tengsizliklar yuzaga keladi. Yuksak daromadli fuqarolar sifatli tibbiy xizmatlarga oson kirish imkoniyatiga ega bo'lishsa, past daromadli guruhlar uchun tibbiy yordamga kirish qiyin bo'lishi mumkin. Shuningdek, AQShda ko'plab tibbiy

xizmatlar xususiy kompaniyalar tomonidan taqdim etiladi va ularning narxi juda yuqori bo'lishi mumkin, bu esa sog'liqni saqlash xizmatlarining moliyalashtirilishini qiyinlashtiradi.

4. Aralash tizimlar

Ko'plab mamlakatlar aralash tizimlarni joriy etgan bo'lib, unda davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlik mavjud. Fransiya va Avstraliya kabi mamlakatlar aralash tizimlardan foydalanadilar, bu tizimda davlat sog'liqni saqlash xizmatlarining bir qismini moliyalashtiradi, xususiy sektorga esa ba'zi tibbiy xizmatlar taqdim etiladi.

Fransiyada birlamchi tibbiy xizmatlar va tibbiy yordamning asosiy qismini davlat moliyalashtiradi. Biroq, fuqarolar o'zlarining xususiy sug'urtalari orqali tibbiy xizmatlarga qo'shimcha to'lovlar qilishlari mumkin. Bu tizimda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik tibbiy xizmatlarning sifatini ta'minlaydi va barcha fuqarolarga sifatli tibbiy yordam olish imkonini yaratadi.

Xulosa

Birlamchi tibbiy xizmatlar (BTX) sog'liqni saqlash tizimining asosi bo'lib, ularning samarali tashkil etilishi va rivojlanishi aholi salomatligini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, BTXning samaradorligi to'g'ridan-to'g'ri moliyalashtirish tizimining samaradorligiga bog'liq. Har bir mamlakatda birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etish va moliyalashtirish bo'yicha o'ziga xos yondashuvlar mavjud, ular sog'liqni saqlash tizimining ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy sharoitlariga moslashtirilgan.

Kanada, Shvetsiya va Buyuk Britaniya kabi mamlakatlarda davlat tomonidan moliyalashtirilgan sog'liqni saqlash tizimi muvaffaqiyatli ishlar qo'yilmoqda. Bunday tizimda fuqarolar soliqlar orqali birlamchi tibbiy xizmatlar uchun mablag' to'laydi va har bir fuqaro sifatli va arzon tibbiy yordamdan foydalanishi mumkin. Bu model ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi, aholining barcha qatlamlariga teng imkoniyatlar yaratadi va sog'liqni saqlash tizimida keng qamrovni ta'minlaydi. Shuningdek, bunday tizimda ijtimoiy xavfsizlik ta'minlanadi, va sog'liqni saqlash

xizmatlari faqat moddiy holati yaxshi bo'lganlar uchun emas, balki barcha fuqarolar uchun mavjud bo'ladi.

Biroq, AQSh kabi mamlakatlarda birlamchi tibbiy xizmatlar bozor tizimiga asoslangan bo'lib, bu tizimda tibbiy xizmatlar xususiy sektorda taqdim etiladi va ko'plab aholi uchun arzon va sifatli xizmatlarga kirish imkoniyati cheklangan. Bu esa tibbiy xizmatlar sohasida ijtimoiy tengsizliklarni kuchaytiradi. Xususiy sektorga asoslangan tizimlarda, asosan, yuqori daromadli qatlamlar sifatli tibbiy xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi, past daromadli guruhlar esa tibbiy yordam olishda qiyinchiliklarga duch keladi.

Moliyalashtirishning sug'urtalash asosida tashkil etilgan tizimlar, masalan, Germaniya va Fransiya kabi davlatlarda ham o'zining ijobiy tomonlarini ko'rsatadi. Bu tizimda fuqarolar sog'liqni saqlash sug'urtasini sotib olishadi va sug'urtalash kompaniyalari birlamchi tibbiy xizmatlarni moliyalashtiradi. Sug'urtalash tizimi orqali bemorlar sog'liqni saqlash xizmatlariga yanada osonroq kirish imkoniyatiga ega bo'lib, tibbiy xizmatlar bozorida raqobatni ta'minlaydi. Biroq, bunday tizimda ham, ayrim qatlamlar uchun sog'liqni saqlash xizmatlari cheklangan bo'lishi mumkin.

Yuqoridagi tajribalar shuni ko'rsatadiki, samarali va teng huquqli sog'liqni saqlash tizimini yaratish uchun davlat va bozor o'rtasida yaxshi muvozanatni o'rnatish zarur. Davlatning tibbiy xizmatlarga kirish imkoniyatlarini kengaytirishdagi roli juda muhim, lekin bu xizmatlarning sifatini ta'minlash uchun bozorning o'rni ham ajralmasdir. Shu bilan birga, fuqarolarni sog'liqni saqlash tizimiga jalb qilish, ularni tibbiy xizmatlarga bo'lgan ehtiyojlarini tushunishga va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga undash ham muhimdir.

Birlamchi tibbiy xizmatlarni tashkil etishdagi xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, har bir mamlakat o'ziga xos tizim yaratishi kerak, ammo bu tizimda ijtimoiy adolat, sifatli tibbiy xizmatlar va fuqarolarni sog'liqni saqlash tizimiga jalb qilish asosiy o'rinda turadi. Davlat va bozor o'rtasidagi samarali hamkorlik orqali tibbiy yordamning keng qamrovli va adolatli taqdim etilishini ta'minlash mumkin.

Shunday qilib, birlamchi tibbiy xizmatlar samarali tashkil etish uchun har bir mamlakatda o'ziga xos yondashuvni tanlash kerak, biroq umumiy tamoyil sifatida aholiga arzon, sifatli va keng qamrovli tibbiy yordamni taqdim etish uchun davlat va xususiy sektorning hamkorligini ta'minlash zarur. Bunda, moliyalashtirishning samarali modeli, ijtimoiy adolat, va fuqarolarni tibbiy yordamga keng kirish imkoniyati yaratish orqali sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. World Health Organization. (2022). *Primary health care systems (PRIMASYS): A framework for assessing health system performance*. World Health Organization.
2. Mahmudov, A. (2023). Tibbiyot iqtisodiyoti va moliyaviy boshqaruv: Asosiy tushunchalar va yondoshuvlar. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni Saqlash Vazirligi.
3. Sodiqov, R. (2019). Birlamchi tibbiy xizmatlar tizimida iqtisodiy boshqaruv. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
4. Khamraev, K., & Akhmedov, R. (2020). Sog'liqni saqlash tizimida moliyaviy strategiya va samarali boshqaruv. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash va tibbiy xizmatlar universiteti
5. Abdurahmanov, A., & Shomurodov, J. (2018). Birlamchi tibbiy xizmatlar: Moliyaviy mexanizm va rivojlanish istiqbollari. Samarqand: Samarqand

Ilova va websitelar

1. Sog'liqni saqlash vazirligining rasmiy wesite
2. Iqtisodiyot va moliya vazriligining rasmiy website
3. Jahon Sog'liqni Saqlash Tashkiloti rasmiy website
4. Global Health Observatory - who.int/data/gho